

СЕКЦІЯ XVIII. ПЕДАГОГІКА ТА ОСВІТА

ІНСТРУМЕНТИ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Кубікова Катерина Олегівна

аспірантка 3 року навчання кафедри професійної освіти і
технологій сільськогосподарського виробництва
*Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка, м. Глухів, Україна*

Впровадження компетентнісно орієнтованого підходу в освіті становить пріоритетну мету, спрямовану на досягнення конкретних практичних результатів та збагачення учнівського досвіду через активну участь у практичній діяльності. Перехід до цього підходу передбачає не лише концептуальні зміни, але й суттєву трансформацію інструментарію та методик оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти.

Центральним елементом впровадження компетентнісно орієнтованого підходу є обов'язкове прогнозування результативної складової змісту навчальної програми. Цей аспект вимагає від системи оцінювання не тільки спроможності відтворити засвоєний матеріал, але й визначити готовність здобувачів освіти до застосування цих знань у реальних ситуаціях. Таким чином, впровадження компетентнісно орієнтованого підходу необхідно супроводжувати адекватними змінами у методиках та критеріях оцінювання, що сприятиме відображенню ефективності і придатності засвоєних знань для подальшої практичної діяльності.

В контексті цього змінюються підходи до оцінювання навчальних досягнень учнів, як частини освітнього процесу. Результати навчальної діяльності повинні виходити за рамки знань, умінь і навичок. Головною метою навчання стає формування компетентностей, як загальних здібностей, що базуються на знаннях, досвіді та цінностях особистості. Компетентності не виключають знань, умінь і навичок, вони передбачають здатність свідомо використовувати їх. Компетентнісний підхід полягає в тому, щоб навчити учнів застосовувати отримані знання і вміння в різних навчальних та життєвих ситуаціях [8;3].

Міністерство освіти і науки України визначає основні форми та види контролю знань як проведення поточного, семестрового оцінювання й атестації здобувачів освіти. Окрім алгоритмів здійснення контролю, зазначені інструменти та засоби дистанційної комунікації, які можуть використовуватися закладами освіти. З уведенням дистанційного формату навчання ці положення переглядаються та доповнюються, актуалізуються відповідно до вимог і рекомендацій МОН і нових освітніх програм закладу [6;7].

В сучасних умовах розвитку освіти зростає роль вчителя в організації освітнього процесу. В цьому аспекті науковий інтерес мають праці В. Ковальчука [1; 2; 3; 4], Мартинюк О. В. [5], Слободяннюк А. М. [9], Холод І. В. [10] та ін.

Педагогіка, як правило, розглядає два основних типи оцінювання: формальне та

підсумкове. Формувальне оцінювання спрямоване на оцінку та коригування процесу навчання, дозволяючи вчителю адаптувати свої методи та надавати зворотний зв'язок учням під час навчання. Підсумкове оцінювання проводиться в кінці навчального процесу і визначає результат навчання, часто представлене у формі тестів або контрольних робіт. Додатково до цих двох видів оцінювання виокремлюється ще й самооцінювання. Цей підхід заохочує учнів самостійно оцінювати свої власні досягнення, розуміти їхні сильні та слабкі сторони та розвиватися на основі цього аналізу.

Можна сказати, що контроль знань складається з трьох основних компонентів:

1. Оцінювання для навчання (формативне оцінювання), яке стимулює учнів до навчання. Вчителю дозволяється коригувати навчання учнів і надавати їм зворотний зв'язок під час процесу навчання.

2. Оцінювання навчання (сумарне оцінювання), яке оцінює сам результат навчання. Вчитель фіксує факти, але не може вже вплинути на них. Оцінювання за підсумком не підвищує успішність учнів, так само як зважування не допомагає скинути вагу за один день.

3. Оцінювання як навчання (самооцінювання), коли вчитель навчає учнів сприймати оцінювання як засіб навчання. Учні використовують самооцінювання для розуміння своїх реальних досягнень та не залежать від вчителя для оцінки своєї роботи [9].

Зміни в цифровому просторі вплинули на трансформацію інструментарію перевірки навчальних досягнень. Використання інноваційних технологій та перехід на онлайн-навчання поставили питання серед педагогів у виборі найбільш ефективних засобів та інструментів для оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти, які можна було б використати під час організації навчання біології. Вчителям на зараз доступний масив платформ та ресурсів, що дозволяють викладачам проводити заняття, взаємодіяти у реальному часі, проводити контроль знань як: Zoom, Google Meet, Microsoft Teams, Skype; онлайн-платформи, які дозволяють викладачам створювати навчальні, відстежувати навчальні здобутки, забезпечувати ефективну комунікацію та швидкий зворотній зв'язок: Moodle, Blackboard, Canvas, Schoology, Наш Клас та ін [5].

Аналіз літератури вказує на кілька дієвих методів та інструментів для оцінювання успішності здобувачів освіти у цифровому середовищі. Це включає формальне оцінювання, таке як тестування та тестові завдання, які залишаються провідними, а також автоматизовані системи оцінювання, які використовують алгоритми штучного інтелекту для збору та аналізу даних. Крім того, аналітика даних дозволяє виявляти патерни та тенденції у навчальному процесі, а зворотний зв'язок та персоналізоване навчання сприяють покращенню навчального процесу та врахуванню індивідуальних потреб кожного здобувача освіти. Такий підхід забезпечує комплексне та об'єктивне оцінювання успішності в цифровому освітньому середовищі.

Мозкові штурми, складання таблиць, цифрових інструментів Kahoot, Classtime чи звичайної Google-форми дієво та швидко допоможуть педагогам визначити рівень знань, розуміння теми чи сформованість навичок у здобувачів освіти. Функціонал у платформі відеоконференцій Zoom дозволяє викладачам проводити опитування, тестування, спостерігаючи та взаємодіючи з освітянами в режимі реального часу. Gradescope - це онлайн-інструмент для оцінювання академічних робіт, який дозволяє швидко та ефективно сканувати, надсилати, розпізнавати, оцінювати та аналізувати відповіді у паперовій та електронній формі. Він надає можливість викладачам

створювати завдання, включаючи іспити, завантажувати їх на платформу та оцінювати, використовуючи рубрики на основі конкретних критеріїв і цілей навчання, проводити групове оцінювання та інші дії. Інструмент також володіє вбудованими функціями виявлення плагіату. Qualtrics - це інтернет-платформа для проведення опитувань та аналізу даних, яка дозволяє створювати опитувальні форми, що відповідають специфіці конкретного курсу. Цей інструмент може використовуватися для оцінювання якості курсу, збирання відгуків від учнів щодо матеріалів, ефективності викладача та загального враження від процесу навчання [5; 8]. Додаток Loop допоможе на етапі рефлексії або закріплення знань уроку, вчитель може запропонувати зробити завдання, дати швидкі відповіді, паралельно може коментувати відповіді окремих учнів. Socrative - безкоштовний додаток для створення та проведення тестів. Plicker застосунок допомагає вчителю швидко отримувати результати робіт учнів офлайн, вчителю лише потрібно зробити роздруківки завдань, а по закінченню відсканувати телефоном. Flipgrid – ресурс цікавий для закріплення знань уроку, учні створюють короткі відповіді на основі 3 питань (три моменти які я запам'ятав; два моменти які я не зрозумів або два питання до уроку; одна річ яка мене зацікавила). Ігрова платформа Kahoot дозволяє створювати, відтворювати та ділитися навчальними іграми [11].

Інструментарій оцінювання навчальних досягнень також включає:

- "Хвилині роботи" - це короткі підсумки інформації, яку учні щойно вивчили, також включає результати лабораторних робіт та написання есе.

- "Вихідні бланки" - це швидкі запитання, які вчитель ставить учням після закінчення уроку, щоб перевірити їх розуміння, зручність сприйняття матеріалу та виявити можливі труднощі; аналогічно, на початку наступного заняття вчитель надає "вступні бланки" з запитаннями на основі матеріалу попереднього уроку, що допомагає з'ясувати, наскільки учні запам'ятали та зрозуміли матеріал [8;10].

Також важливо розглянути підсумкове оцінювання, яке проводиться після завершення навчального періоду для оцінки знань та розуміння здобувачами освіти матеріалу, вивченого протягом семестру. Це може бути здійснене за допомогою асинхронних завдань, де здобувачі освіти надається кілька вікон для виконання завдань, з акцентом на співпрацю, рефлексію та критичний аналіз, а не на заучування. До завдань додається різноманітний наочний матеріал для кращого розуміння. Метод "Unessay" може бути використаний для стимулювання творчості здобувачів освіти де вони мають можливість обирати стиль написання та формат ілюстрацій, що краще відображають їхні думки. Робота у парах або невеликих групах також може бути використана для спільної роботи над проектами чи завданнями, що сприяє розвитку навичок командної роботи та прийняття рішень шляхом колективного обговорення [10].

Згідно з Ковальчуком В. І. в освітньому процесі значну роль відіграє професійна майстерність вчителя, адже без професіоналізму неможливе ефективне навчання і виховання. Від того, як вчитель має подавати та перевіряти знання залежить сприйняття матеріалу учнями. Педагог має володіти достатнім спектром засобів впливу на учнів, володіти достатнім та різноманітним арсеналом способів, методів навчання, інструментів контролю знань, та доцільно впроваджувати у навчальний процес [2].

Інструменти оцінювання рівнів розвитку компетентностей відрізняються своєю інтегральністю та комплексністю, охоплюючи різні аспекти універсальної і професійної кваліфікації. Під час створення новаторських оціночних інструментів для визначення рівня сформованості компетентностей, важливо створити умови, які

стимулюють практичну діяльність, з одного боку, спираючись на розвиток критичного мислення при вирішенні проблем, а з іншого – за допомогою використання наявних знань, поєднання різних методів діяльності та виконання інших творчих процедур, що призводять до створення певного матеріального продукту. Оцінка компетентностей повинна базуватися на оцінці результатів діяльності учня або викладача, або на формалізованому спостереженні за їхньою діяльністю (робота в групі, діалог, вирішення проектів, публічні виступи та інше). Через це виникають складнощі у розробці та використанні засобів оцінки компетентностей та у побудові моделей їх розвитку як у світовій, так і вітчизняній теорії та практиці контролю та оцінки [1].

Таким чином, сучасні умови розвитку цифрових технологій та їх впровадження в освіту значно розширюють інструментарій оцінювання навчальних досягнень. Інноваційні методи оцінювання дозволяють переосмислити традиційні підходи до вимірювання успішності та компетентностей здобувачів освіти, сприяючи їх активному залученню та розвитку. Інструменти оцінювання сприяють індивідуалізації процесу навчання, дозволяючи враховувати особисті особливості та потреби кожного здобувача освіти. Використання інноваційних технологій в процесі оцінювання є важливим кроком у модернізації освітнього процесу та підвищенні якості навчання, сприяючи активному та змістовному розвитку здобувачів освіти.

Список використаних джерел:

1. Ковальчук В. І. Оцінювання рівнів розвитку загально професійних компетентностей майбутніх викладачів вищих навчальних закладів. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія. 2017. №. 259. С. 136-141.
2. Ковальчук В.І. Сутність та структура педагогічної майстерності вчителя. Вища освіта України. Тематичний випуск Вища освіта України в контексті інтеграції до європейського освітнього простору. Київ, 2011. С.210-223.
3. Ковальчук В.І. Ефективний урок: технології, структура, аналіз. К.: Шк. світ, 2011. 120 с.
4. Створення сприятливого навчального середовища. Тренінги. / за заг. ред. В. Ковальчука, упорядкування Л. Галіцина. К.: Шк.. світ, 2011. 128 с.
5. Мартинюк О. В. Засоби та інструменти оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти під час навчання іноземної мови за дистанційними технологіями. Чернівці, 2023. С. 71-74.
6. Наказ МОН від 15.05.2023 № 563 “Про затвердження методичних рекомендацій щодо окремих питань здобуття освіти в закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану в Україні”. Електронний ресурс. URL: https://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/89142/.
7. Наказ МОН Про затвердження системи та загальних критеріїв оцінювання результатів навчання учнів. Електронний ресурс. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/regulatorna_dijalnist/2020/09/14/Systema%20otsinyuvannya/Proyekt%20nakazu%20MON%20Systema%20otsinyuvannya.pdf.
8. Оцінювання навчальних досягнень учнів. Електронний ресурс. URL: <http://surl.li/tglyz>.
9. Слободянюк А. М. Техніки та інструменти формування оцінювання, розробка критеріїв оцінювання. Електронний ресурс. URL: <http://surl.li/tglxk>.
10. Холод І. В., Лисенко, Т. А., & Штангрет, Г. З. (2023). Оцінка успішності здобувачів вищої освіти у персоналізованому дистанційному навчанні. Академічні візії. №17. Електронний ресурс. URL: <http://surl.li/tglyb>.
11. Цифрові інструменти формативного оцінювання учнів. Електронний ресурс. URL: <https://osvitanova.com.ua/posts/4306-15-tsyfrovykh-instrumentiv-dlia-formatyvnoho-otsiniuvannia-uchniv>.